

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН ТУРСКИ ЕЗИК ЗА V КЛАС ИЛИ ЗА ПЕТА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ
(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ И/ИЛИ ФАКУЛТАТИВНИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Образователно-възпитателният процес по майчин турски език в V клас или през петата година на обучение се реализира като езиково и литературно обучение.

Учебната програма предполага усъвършенстването на речевия усет на учениците, като се включва нова информация за особеностите на текста и създаването на текст, различните видове обстановка на общуване, за допълнението и обстоятелственото пояснение като второстепенни части на простото изречение, за изменяемите и неизменяемите части на речта, за лексикално-семантичните отношения между думите в турския език.

Литературните знания за възприемане и осмисляне на художествен текст се овладяват посредством изучаване на произведения на турски писатели и преводи на български и чужди автори (разказ, стихотворение); на фолклорни творби (мит, приказка, фолклорна песен, басня, пословици), подходящи за възрастта на учениците. Възприемането и осмислянето на художествен текст се осъществява по време на беседата чрез подборно четене, преразказ, изразително четене, словесно обрисуване, илюстриране, драматизация. На практическа основа се изграждат първоначални представи за фолклор, образ на герой, хипербола. В този клас или през тази година на обучение се формира първоначална представа за устно и писмено творчество, осмислят се понятията фолклор, обичай, обред; диференцират се фолклорните жанрове легенда, приказка, песен и т.н.; развиват се уменията за описване на герои като носители на добро и зло, красиво и грозно, справедливо и несправедливо. Развиват се уменията за разбиране на смисъла на текст при слушане и при четене с определена комуникативна цел, за създаване на разказ по въображение и трансформиращ преразказ. Продължава усвояването на трите функционални типа реч: описание, повествование и разсъждение.

Тази учебна програма осигурява възможност за изучаване на учебния предмет *майчин език* в зависимост от годината на обучение за ученици извън V клас при условията на Закона за предучилищното и училищното образование.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови знания
Езиково обучение		
<i>Текст и общуване</i>	Използва уместно формулите на речевия етикет. Може да разграничава официална от неофициална обстановка на общуване. Използва уместно езикови средства, характерни за ситуацията на общуване, съобразно участниците в нея, темата, целта и условията на общуване. Познава характеристиките на разговорния текст.	официално и неофициално общуване/resmi ve gayri resmi iletişim разговорна сфера на общуване/günlük konuşma ortamı повествование/hikaye edici anlatım

		(öyküleme)
Изречението като езикова единица	<p>Ученикът познава главните и второстепенните части на простото изречение; уместно използва допълнението и обстоятелственото пояснение в речта си; умее да прави синтактичен разбор.</p> <p>Разграничава безглаголните и безподложните изречения.</p> <p>Разграничава просто и сложно изречение. Осмисля същността на съюзното и безсъюзното свързване на простите изречения в сложното.</p>	<p>пряко допълнение/dolaysız tümleş (düz tümleş)</p> <p>непряко допълнение/dolaylı tümleş</p> <p>обстоятелствено пояснение/belirteç tümlesi</p> <p>безглаголните и безподложните изречения/eksiltili tümceler</p> <p>сложно изречение/bileşik tümce</p>
Думата като част на речта	<p>Образува производни съществителни имена с помощта на наставки. Образува сложни съществителни имена. Разграничава наставките, означаващи притежание.</p> <p>Образува производни прилагателни имена с помощта на наставки. Разграничава видовете прилагателни имена според значението им.</p> <p>Образува различни видове числителни имена с помощта на наставки. Разграничава видовете числителни имена според значението им.</p> <p>Образува различни видове местоимения. Разграничава видовете местоимения според значението им.</p> <p>Осмисля системата на глаголните времена (сегашно, сегашно-бъдеще, минало и бъдеще време) и умее да ги използва съвместно в текст.</p> <p>Спряга глагола в изучените времена.</p> <p>Осмисля значението, граматичните характеристики и употребата на неизменяемите части на речта.</p>	<p>принадлежност/ iyelik</p> <p>притежателно местоимение/ iyelik adılı</p> <p>показателно местоимение/gösterme (işaret) adılı</p> <p>въпросително местоимение/soru adıları</p> <p>неопределително местоимение/belgisiz adılar</p> <p>сегашно-бъдеще време/geniş zaman</p> <p>наречие/belirteç (zarf); съюз/bağlaç; следлог/ilgeç (edat); частица/bölümcük (köşaç, yaraç); междуметие/ ünlem</p>
Думата като речникова единица	Осмисля лексикално-семантичните отношения между думите. Разграничава синоними, антоними, омоними, многозначни думи и ги използва в речта си.	омоними/sesteş sözcükler

Звуковете в турския език	Осъзнава изискванията на вокалната хармония в турския език, умее да прави фонетичен анализ.	вокална хармония/ünlü (vokal) uyumu kuralı
Развиване на комуникативните компетентности	Преразказва случка като сменя гледната точка към случващото се, пренарежда отделните случки от изходния текст, добавя или заменя даден тип герой. Разказва измислени от него случки за да изрази творчески своите представи, преживявания, чувства.	трансформиращ преразказ/tahvil edici anlatım; deđiřtirme yoluyla yapılan anlatım разказ по въображение/hayal gücüne dayanan anlatım
Литературно обучение		
Тематични области		
Човекът в света на фолклора	<ul style="list-style-type: none"> • Познава произведения, отразяващи народните вярвания за света. Тълкува разказ за началото на света. Определя проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях. • Познава празниците от народния календар на етносите, живеещи в България. Споделя личните си впечатления от празнуването им. Изказва благопожелания по повод на различни празници и обичаи. • Чете приказки, легенди, песни, басни, тълкува пословици, отгатва гатанки и др. и разграничава фолклорно от литературно произведение. Чете и различава в практически план различни по жанр фолклорни произведения. Разпознава жанрови характеристики на легендата. Различава в баснята приписване на специфично човешки характеристики на животно и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста. Различава основни ценности и норми като остроумие, лъжа, честност, взаимопомощ, приятелство и др. Обяснява отношения между герои в изучаван текст. 	мит/mit фолклор/halk bilim (folklor) фолклорна песен/halk türküsü празник/bayram легенда/efsane народен поет/halk şairi олицетворение/kişileş tirme обред/tören, merasim обичай/gelenek фантазия/hayal реално/gerçek

<p>Човекът и другите</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Тълкува текстове съобразно конкретните проявления на жанра. Мотивира оценката си за добро и зло, за красиво и грозно, за справедливо и несправедливо. Тълкува понятия като смелост, съобразителност при изпадане в трудни ситуации. Разграничава добронамереността от лъжата, която опорочава добрите намерения. Определя основния конфликт в изучаваното произведение. Обяснява отношението на човека към природата и животните. • Чете и разграничава проза и стихове; открива епизодите в художествен текст и ги преразказва. Чете изразително, с подходяща интонация, като спазва паузите и поставя правилно ударенията, коментира изпълнението на други четци, коментира четен текст. • Оценява завършека на разказ с личния си опит. Прави нравствена оценка на героите. Коментира съдържанието на откъси от повести и романи. Тълкува проявленията на човешкия дух и обяснява неспирния му полет към нови открития. 	<p>хипербола /abartma</p> <p>образ на героя/kahramanın kişiliği</p> <p>епизод/bölüm</p> <p>случка/olay</p> <p>сравнение/benzetme</p>
---------------------------------	--	--

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой часове за изучаване на учебния предмет в V клас или през петата година на обучение в избираемите учебни часове и/или факултативните учебни часове – 68.

Препоръчително разпределение на часовете

За нови знания	50 %
За упражнения, преговор, обобщение и практически дейности	45 %
За диагностика на входно, междинно и изходно ниво	5 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Очакваните резултати от обучението по майчин турски език в V клас или през петата година на обучение, описани в учебната програма, се установяват чрез наблюдение; диктовка; беседа; задачи за създаване на различни видове писмен и устен текст; задачи за редактиране на свой и чужд текст; задачи за четене на глас; подборно четене; задачи за съставяне план на свой и чужд текст; преразказ на художествен текст; словесно обрисване; задачи за анализ на художествено произведение; тестови задачи.

Текущи оценки за учебен срок	
Устни изпитвания и участие в работа в клас	минимум 1 оценка
Домашни работи	минимум 1 оценка
Работа по проекти	1 оценка

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
<i>Умения за общуване на чужди езици</i>	Използва познанията за езиковите единици и закономерности на майчиния си език при усвояване на граматичната система на други езици.
<i>Дигитална компетентност</i>	Използва електронни източници за изпълнение на конкретна изследователска задача.
<i>Умения за учене</i>	Използва различни видове речници. Работи в библиотека.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	Проявява толерантност и уважение към културната различност. Използва познанията си по майчин език при анализ и коментар на художествени текстове.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.